

Barokviolist
Gunar Letzbor speelt de
'Rozenkranssonates'

'Ik zou zeggen, stel je open voor een diepe gevoelservaring.
Ik zie tenminste altijd mensen huilen'

PAGINA V3

WORLD'S BEST DESIGNED NEWSPAPER

Woensdag
18 februari 2026

de Volkskrant

Investeer
in relatie-
therapie,
bespaar op
jeugdzorg

Foto Krista van der Niet

Een groeiend aantal gemeenten vergoedt relatietherapie, vooral in de hoop scheidingen af te wenden. Dit moet schade bij kinderen en een beroep op de toch al overvraagde jeugdzorg voorkomen. In Gouda bleven Maria en Paul dankzij overheidsbemoeienis bij elkaar. 'Ook onze kinderen voelen dat we meer ontspannen met elkaar omgaan.'

PAGINA 13-15

Trots

150

Het is lange tijd ontzettend leuk geweest om Nederlander te zijn. Nederland was bijna overal de beste in, en had ook bijna overal het meeste van: vrijheid, democratie, welzijn, welvaart, toekomstmuziek. Bij het WK in Polen wonnen onze koeien zelfs elk jaar de eerste prijs.

Het is nog altijd geen straf om Nederlander te zijn, maar de grootste lol is er wel van af. Er is steeds minder om trots op te zijn. Soms lijkt het alsof alles alleen maar pijlsnel minder wordt: zorg, onderwijs, politiek, verzorgingsstaat, natuur. Hoog scoren

we alleen nog op toenemende corruptie en oplopende leerachterstanden.

Het enige waarin we nog uitblinken, is sport. En niet een beetje, maar enorm, zeker gezien hoe klein we zijn. Van voetbal, hockey, handbal en waterpolo tot wintersport, Formule 1 en atletiek - noem een sport en ons opgewarmde kikkerlandje spreekt een woordje mee.

Zoals velen hou ik gelukkig erg van sport - heb je toch nog wat.

Peter Middendorp

€ 4,60

België € 5,50

JAARGANG 104
48 pagina's NUMMER 30989

8 710371 002009

Van 'Carmen' tot 'Delilah': femicide als
entertainment, wat doet dat met de kijker?

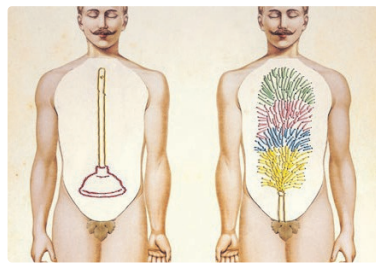
PAGINA V12-13

Het moddergooien tussen
Canada en Zweden raakt de
spirit of curling, die ultieme
sportiviteit voorschrijft

PAGINA V2

Ramadan en
vastentijd:
een tijdje
vasten is gezond,
mits je het
verstandig doet

PAGINA V16

Advertentie

SAWADEE
vakanties voor reizigers

Droom het
Doe het
Deel het

Scan de **QR-code** en bekijk onze reizen

**GROEPS
REIZEN** | **FAMILIE
REIZEN** | **SINGLE
REIZEN** | **22-35ERS
REIZEN**

Woensdag

15

Max Pam zou wel wat niet-verslavende nicotine willen

16

De Salvadoraanse fotograaf Juan Carlos keek in een van Bukeles gevangenissen

18

Mo uit Soedan: 'Ik ben geen vluchteling of migrant. Ik ben Mo'

Besparen
op jeugdzorg
met relatie-
therapie

Steeds meer gemeenten begeleiden ouders die willen scheiden of vergoeden zelfs relatietherapie. Doel: schade bij de kinderen voorkomen én geld besparen op de dure jeugdzorg. Werkt deze bemoeienis? *De Volkskrant* ging kijken in Gouda.

Door **Charlotte Huisman** Foto's **Krista van der Niet**

Gemeentelijke zorg

➔ VERVOLG VAN
PAGINA 13

Eigenlijk klopten Paul en Maria bij de gemeente Gouda aan voor jeugdhulp voor hun kinderen. Hun 11-jarige dochter barst regelmatig in woede uit, hun 10-jarige zoon kan zich nauwelijks concentreren op school. Maar door het sociaal wijkteam viel bij hen het kwartje: hun relatieproblemen droegen bij aan de problemen van hun kinderen.

‘Mijn zoon had daar tegen de psycholoog gezegd: ik weet niet waarom papa en mama bij elkaar zijn, ze zijn zo anders’, vertelt Maria (46). ‘Daar schrok ik van. Ik dacht dat ze niets merkten van onze strubbelingen, we maken bewust geen ruzie waar zij bij zijn.’ Paul (43) vult aan: ‘Eigenlijk hadden we geen relatie meer en koersten we af op een scheiding.’

Zo kwamen Paul en Maria terecht bij het Goudse relatien- en scheidingsteam. Dat bood hen aan om, op kosten van de gemeente, deel te nemen aan acht bijeenkomsten van de relatiecursus ‘Houd me vast’, om hun onderlinge communicatie te verbeteren. ‘Na ons eerste gesprek had ik er een hard hoofd in of hun relatie nog te redden was’, vertelt hulpverlener Anke van het team – om veiligheidsredenen wil ze niet met haar achternaam in de krant. ‘Maar ze wilden het aan gaan.’

Een groeiend aantal gemeenten vergoedt relatiecursussen of relatietherapie, van met name ouders met minderjarige kinderen, in de hoop relaties te verbeteren en scheidingen te voorkomen. Dit komt boven op de al langer bestaande gemeentelijke begeleiding voor ouders die in scheiding zitten, zoals tips om zo harmonieus mogelijk uit elkaar te gaan en praktisch advies, bijvoorbeeld over geldzaken. Gouda heeft vorig jaar een relatie- en scheidingsteam opgezet, waarin negen jeugdwerkers, volwassenenwerkers en een gedragswetenschapper samenwerken. Ze moeten helpen voorkomen dat de strijd tussen ouders uit de hand loopt en kinderen in de knel raken.

Ook hopen de gemeenten dat hun inspanningen leiden tot lagere jeugdzorgkosten. Ze kunnen de ruim 8 miljard euro die de jeugdzorg jaarlijks kost nauwelijks nog opbrengen. Maar liefst een op de zeven jongeren doet momenteel een beroep op deze zorg. Omdat veel problemen waarmee deze jongeren kampen, verband houden met de problemen thuis, zoals schulden en (vecht)scheidingen, geldt nu een nieuw mantra: de problemen van de ouders moeten worden aangepakt om het beroep op de jeugdzorg te beteugelen. Zo ook in Gouda: de ruim 300 duizend euro die het extra hulpaanbod kost, moet leiden tot een flinke besparing op de jeugdzorg.

Het roept de vraag op burgers gebaat zijn bij deze overheidsbemoeienis met hun privébeslommeringen. En ook: is het te becijferen in welke mate zulke preventieve hulp bijdraagt aan het terugdringen van de jeugdzorgkosten?

Afgelopen september waren Paul en Maria enigszins sceptisch op weg naar de eerste groepsbijeenkomst van de relatiecursus. Die is gebaseerd op het boek *Houd me vast* (2017) van Sue Johnson, een hit onder relatietherapeuten. Maar die eerste avond al hielden ze het allebei niet droog. ‘Paul vertelde dingen over zijn jeugd die ik niet wist’, zegt Maria. ‘Zo ontdekten we dat onze botsingen ook voortkomen uit hoe we zijn opgegroeid. Ik kom uit een groot gezin waarin onderling veel gekibbeld werd, Paul was als kind veel meer op zichzelf.’

‘We hadden ons allebei teruggetrokken op ons eigen eiland’, vult Paul aan. ‘Ik dacht dat ze niet meer van me hield. Nu kregen we aanwijzingen: luister naar elkaar en probeer het ook van een andere kant te zien. Het klinkt logisch, maar soms heb je een ander nodig voor zulke inzichten.’

Gouda heeft hulpverleners opgeleid om dit jaar aan 48 stellen in groepsverband ‘Houd me vast’-cursussen te geven en gaat daarnaast individuele relatietherapie aanbieden aan ouders met kinderen onder de 12 jaar die dat zelf niet kunnen betalen. ‘Als de gemeente hulp aanbiedt bij scheidingen, moet er ook een aanbod zijn van relatielhulp’, zegt wethouder Anna van Popering-Kalkman op haar werk-kamer op het Goudse stadhuis.

Haar partij, de ChristenUnie, speelt een opvallende rol in de opkomst van overheidshulp bij relaties. Grondlegger ervan is ChristenUnie-politicus André Rouvoet. Als minister van Jeugd

“We ontdekten dat onze botsingen ook voortkomen uit hoe we zijn opgegroeid

Maria deed samen met haar man mee aan de cursus

en Gezin betoogde hij in 2008 dat een stabiele gezinssituatie de kans op problemen bij de kinderen vermindert. Dat legitimeert wat hem betreft de bemoeienis van de overheid.

Dat veel jeugdzorgkosten verband houden met scheidingen, wordt bevestigd door brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Een exact bedrag is niet te geven, ook omdat gemeenten geen gezamenlijke data bijhouden. Wel becijferden jeugdbeschermingsorganisaties in 2020 dat in de meeste (door de rechter opgelegde) ondertoezichtstellingen scheiding een rol speelde. Recentere cijfers zijn er niet.

‘Scheiden is een belangrijk onderwerp in onze partij’, zegt Van Popering. Maar ze beklemtoont dat de inspanningen in Gouda op dit vlak niet ideologisch zijn. ‘We zeggen tegen niemand: blijf bij elkaar.’

De wethouder vertelt dat haar interesse ontstond toen ze, in de jaren dat ze als advocaat werkte, zag hoe schadelijk uit

Foto M. Bravenboer

Van onze jeugdzorg-medewerkers hoorde ik dat veel jeugdzorg gaat naar kinderen van ouders die in scheiding zijn

Anna van Popering-Kalkman
wethouder in Gouda

de hand gelopen scheidingen voor de kinderen kunnen zijn. ‘Van onze jeugdzorgmedewerkers hoorde ik dat buitenproportioneel veel jeugdzorg gaat naar kinderen van ouders in scheiding’, zegt Van Popering. ‘Onder-tussen rijzen de kosten de pan uit. Daarom zijn we gaan nadenken wat we daaraan kunnen doen.’

Het aantal scheidingen is vooral sterk gestegen tussen 1965 (6 duizend) en 1985 (34 duizend). Sindsdien schom-melt het jaarlijkse aantal rond de 30 dui-zend. Ongeveer 10 tot 15 procent van de scheidingen loopt uit op een bittere strijd. Juist die uit de hand gelopen scheidingen kunnen kinderen onher-stelbaar beschadigen.

Daarom diende PvdA-Kamerlid Jeroen Recourt in 2015 een motie in om beleid te ontwikkelen om het aan-tal vechtscheidingen te halveren. Het leidde tot het programma Scheiden zonder Schade, waarin, wederom, poli-ticus André Rouvoet een prominente rol speelde. Een van de oproepen was gericht aan de gemeenten: begeleid ouders in scheiding om escalatie zo veel mogelijk te voorkomen. De ge-meenten kregen er overigens geen extra geld voor.

Inmiddels is het merendeel van de gemeenten bezig met hulp bij vecht-scheidingen, blijkt uit een inventaris-a-tie van onderzoeksbureau Significant, elk op hun eigen manier en met eigen accenten. Steeds meer gemeenten ver-goeden relatietherapie. Ook hebben tientallen gemeenten plannen om Houd-me-vast cursussen te gaan aan-bieden, zoals Gouda. ‘Het loopt nu echt storm’, vertelt bestuurslid Yvonne Beckers van de stichting EFT (Emoti-onally Focused Therapy). Deze stichting leidt de gemeentelijke hulpverleners op om de trainingen te geven.

Een in opdracht van de overheid uit-gevoerde kostenanalyse van complexe scheidingen heeft veel gemeenten een zetje gegeven. In een (fictief) rekenvoor-beeld kost een complexe scheiding een gemeente zomaar 50 duizend euro per jaar. Bijvoorbeeld als de rechter de kin-deren onder toezicht van de jeugd-bescherming plaatst, omdat hij vindt dat de strijd van de ouders hun ontwik-keling bedreigt.

‘Als ons relatie- en scheidingsteam maar een paar ondertoezichtstellin-gen weet te voorkomen, zijn ze al uit de kosten’, zegt wethouder Van Pope-ring. ‘Dat is ook veel beter voor de ou-ders en de kinderen. Want we weten inmiddels dat de bemoeienis van de jeugdbescherming bij complexe echt-scheidingen de problemen in veel ge-

vallen juist verergert.’ Het Significant-onderzoek laat overigens ook zien dat een kwart van de gemeenten niets doet aan hulp bij relaties en scheidingen. Daartoe zijn gemeenten, die veelal in geldnood zitten, ook niet verplicht. ‘Als je gaat scheiden, maakt het dus uit in welke gemeente je woont’, zegt Mariska Klein Vel-derman van onderzoeksinstituut TNO, die onderzoek doet naar dit thema. ‘Veel mensen die gaan scheiden, weten bo-vendien niet dat ze daarvoor bij hun gemeente kunnen aan-kloppen.’

Hoeveel jeugzorggeld het Goudse team bespaart, valt moei-lijk te becijferen. De baten van preventie-inspanningen zijn immers lastig te meten. Het is niet vast te stellen of een vecht-scheiding is voorkomen, noch of kinderen zonder deze hulp meer jeugdzorg zouden hebben gebruikt.

Ook Zwolle, dat sinds 2022 werkt met een relatie- en schei-dingsteam, kan geen specifieke bedragen van de baten noe-men. Wel bleek uit een effectiviteitsonderzoek dat het Zwol-se team in ruim de helft van de gevallen conflicten tussen scheidende partners wist te doorbreken.

Het Goudse relatie- en scheidingsteam merkt wel dat het voorziet in een behoefte. Met een kleine twintig scheidende stellen met kinderen is er inmiddels contact – stellen zonder kinderen worden niet meegeteld in de evaluatie, die nu wordt gemaakt.

Ze horen soms schrijnende verhalen, vertelt hulpverlener Anke. ‘Wij hadden hier een vrouw die na de scheiding maan-denlang in de keuken van hun gezamenlijke woning sliep om-dat ze vanwege de woningnood geen eigen woonruimte kon vinden.’

De meeste inwoners die aanklopten, waren al te ver op weg in hun scheiding om nog baat te hebben bij een relatie-cursus. Het team mengt zich uitdrukkelijk niet in de strijd tussen de twee (ex-)partners, die kunnen vastzitten in hun eigen waarheid. ‘Dan zegt de ene partner dit en de ander dat. Dan zeggen wij: maar wat is voor jullie kinderen belang-rijk?’, legt Anke uit. ‘Wij proberen de focus te verleggen van de strijd naar de vraag hoe samen te werken in het belang van de kinderen.’

Zulke gesprekken kunnen inspannend zijn. ‘Bij stress zijn mensen niet op hun best’, zegt Anke. ‘Dan zeggen we soms: nu moet jij even stil zijn om de ander zijn verhaal te laten doen.’ Soms lukt het dan om tot een betere samenwerking te komen. ‘Maar eerlijk is eerlijk, niet altijd.’

De gemeentelijke bemoeienis heeft ertoe geleid dat de mist tussen Paul en Maria is opgetrokken, zeggen ze zelf. Voorheen konden ze niet tot een gezamenlijke opvoedlijn komen. Zo gaf de moeder haar dochter het advies om terug te slaan als zij werd aangevallen. Haar vader adviseerde juist om geweld te vermijden.

‘Nu trekken we meer samen op’, zegt Maria. Ze glimlacht lief-devol naar haar echtgenoot die naast haar zit bij het gemeente-lijke sociaal team. Ze hebben een afspraak met Anke, met wie ze ondertussen een band hebben opgebouwd.

Ze vinden zeker niet dat de overheid zich te veel met hun privéleven bemoeit. ‘We kiezen hier toch zelf voor’, zegt Maria. ‘Ik ben juist dankbaar voor de grote betrokkenheid die hulpverleners toonden. Zonder deze hulp waren we waarschijnlijk uit elkaar gegaan.’

‘Ook onze kinderen voelen dat we meer ontspannen met elkaar omgaan’, zegt Paul. Maar dat wil niet zeggen dat die geen jeugdhulp meer nodig hebben, zegt Maria. ‘Wel mer-ken we dat de hulp aan de kinderen beter werkt nu de basis thuis stabiel is.’

Om de privacy van hun kinderen niet te schaden, willen Paul en Maria niet met hun echte naam in de krant.

MAX PAM
BEWERINGEN & BEWIJZEN

Als leek lijkt het me zaak een niet-verslavend soort nicotine te ontdekken

Bij de dood van Cees Nooteboom stond in deze krant een mooie foto van wij-

len Eddy Posthuma de Boer. Voor kasteel Haarzuilens zie je Morriën en Mulisch tegenover elkaar staan met paraplu’s in de hand, alsof zij aan het schermen zijn. Op de achtergrond, met de handen op de rug, kijkt Noote-boom toe alsof hij bij het duel de scheidsrechter is.

Aan de foto viel mij een aantal dingen op. In de eerste plaats dat Harry Mulisch een messscherpe vouw in zijn broek heeft en verder ook *impeccable* gekleed gaat, waarmee hij zijn faam als ‘de best gekapte schrij-ver van Nederland’ eer aandoet. Tevens viel het me op hoe vergan-kelijk roem is, want de voornaam van Morriën is volgens het foto-bij-schrift Adrien, terwijl hij ge-woon Adriaan heet. Ergens moet een klepel hebben gehangen, want Adriaan had wel een doch-ter Adrienne, met wie hij naar eigen zeggen een min of meer incestueuze verhouding had. Het is maar goed dat Rudy Kous-broek niet meer leeft, want die kon zich om dit soort slordig-heden enorm opwinden.

Daarnaast viel het me op dat Nooteboom en Mulisch een sigaret in de mond hebben. De foto is van 1964, toen heel Neder-land – dus ook heel literair Neder-land – nog rookte. Nooteboom is later gestopt en Mulisch rookte voornamelijk pijp. Het moet las-tig zijn om te schermen met een pijp in je mond. Alleen Morriën rookte niet en dat is vreemd, want hij schreef een jaar voordat de foto werd genomen een adembenemend gedicht met de titel *Een enkele sigaret*. Dit is de eerste strofe:

*Later wanneer ik opzie van mijn boek
heeft zich de rook tot ijle wolk
verspreid
alsof mijn adem, zichtbaar uit mijn
borst geleid,
naar zon en hemel van een eigen
wereld zoekt.*

Iedere zichzelf respecterende kunstenaar deed in die tijd Jean-Paul Sartre na, die het roken had omschreven als een transcen-dente, welhaast heilige gebeurte-nis, waarmee de mens iets van buiten zijn lichaam naar binnen-zuigt. Kortom, de overgang van

het zichtbare naar het onzicht-bare, van het zijn naar het niet-zijn, want Sartre hield erg van zijn Martin Heidegger, terwijl hij niet eens goed Duits kon lezen. Inmiddels weten we dat dat iets van buiten erg slecht is voor je binnenste en dat veel mensen er dood aan gaan.

Dat alles had ik misschien onvermeld gelaten als deze krant niet onlangs had bericht over een in *The Lancet* gepubli-ceerde studie naar de ziekte van Parkinson, zoals die zich tot dus-ver heeft ontwikkeld in Neder-land. Daaruit komt naar voren dat luchtvervuiling en pestici-den nauwelijks van invloed zijn op het ontstaan van deze ziekte. Wel bleek dat rokers gemiddeld minder ontvankelijk zijn voor Parkinson dan niet-rokers, een zeer eigenaardig feit dat maar weinigen hadden vermoed.

Zou roken dan toch nog er-gens goed voor zijn?

Als ik Simon Rozendaal in *EW* goed begrijp, is roken vooral slecht door de hoge verbran-dingsgraad van tabak, waardoor je teer en allerlei andere kanker-verwekkende stoffen in je longen krijgt. De nicotine, die je ook inademt, werkt weliswaar versla-vend, maar kan een gunstig effect hebben op het syndroom van Gilles de la Tourette, schizo-frenie, Alzheimer en mogelijk ook op parkinson. Nicotine is geen geneesmiddel, maar zij dempt de verschijnselen waar-mee deze ziekten gepaard gaan. Daarbij kan nicotine de cognitie-ve functies een zetje geven. Niet-rokers die computertestjes moesten uitvoeren, reageerden sneller en maakten minder fou-ten met een nicotinepleister. Als leek lijkt het me daarom zaak een niet-verslavend soort nicoti-ne te ontdekken. Of bestaat die al?

Zelf rook ik al jaren niet meer. Ik gruw tegenwoordig van een volle asbak met peuken en ik ben zelfs in staat een rokend iemand in mijn buurt te vragen om daar-mee op te houden, iets wat ik vroeger overgevoelig en aanstel-lerig zou hebben gevonden. Maar ik herinner mij wel hoe je, ’s nachts aan het werk, enorm kon opknappen van een sigaret. De druk om iets af te maken, stond er vol op. Je moest helder blijven en niet inzakken. Dan kon een sigaret wonderen doen. Bij de tweede en de derde sigaret werd het al minder, maar zonder dat je het in de gaten had liep je ineens ’s nachts over straat, wan-hopig op zoek naar een sigaret-tenautomaat. Die is, net als de telefoencil, helemaal uit het straatbeeld verdwenen. Er kwam tenslotte altijd een mo-ment dat je te veel had gerookt en je met hoofdpijn rusten moest. Dan was je dus verslaafd geraakt.

Velen leven steeds gezonder en dat is op zichzelf toe te jui-chen, maar ik rijd weleens langs een fitnessruimte, waar mensen als hamsters voortrollen in en op allerlei toestellen. En dan ver-lang ik, misschien niet naar een sigaret, maar wel naar de geur van tabak. Of was het toch de nicotine?